

Wyrok z dnia 13 stycznia 2005 r.

II UK 122/04

Urlop bezpłatny udzielony nauczycielowi przez szkołę na pełnienie z wyboru funkcji burmistrza lub jego zastępcy nie podlega na podstawie art. 174¹ § 2 k.p. wliczeniu do okresu pracy w szczególnym charakterze nauczyciela, warunkującego uprawnienie do wcześniejszej emerytury na podstawie art. 88 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2003 r. Nr 118, poz. 1112 ze zm.). To samo dotyczy okresu odbywania wojskowego przeszkolenia studentów zgodnie z § 4 uchwały Nr 135 Rady Ministrów z dnia 31 maja 1974 r. w sprawie szczególnych uprawnień osób objętych szkoleniem wojskowym studentów (M.P. Nr 22, poz. 128).

Przewodniczący SSN Andrzej Kijowski (sprawozdawca), Sędziowie SN: Beata Gudowska, Andrzej Wasilewski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 13 stycznia 2005 r. sprawy z wniosku Henryka J. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w W. o prawo do emerytury, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 4 lutego 2004 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu, po rozpoznaniu sprawy z wniosku Henryka J. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w W., wyrokiem z dnia 4 lutego 2004 r. [...] oddalił apelację wnioskodawcy od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu z dnia 6 listopada 2001 r. [...], oddalającego odwołanie ubezpieczonego od decyzji organu rentowego z dnia 2 października 2000 r., na podstawie której odmówiono mu ustalenia prawa do nauczycielskiej emerytury z powodu nieposiadania 20-letniego okresu pracy w charakterze nauczyciela.

W motywach tego rozstrzygnięcia Sąd Apelacyjny przejął jako własne ustalenia faktyczne poczynione w postępowaniu w pierwszej instancji, za wyjątkiem ustalenia dotyczącego okresu ostatniego zatrudnienia wnioskodawcy, które dotyczyło okresu od dnia 9 października 1999 r. do dnia 23 czerwca 2000 r., a nie - jak przyjął Sąd pierwszej instancji - od dnia 9 października 1999 r. do dnia 23 marca 2000 r. Sąd Apelacyjny podzielił natomiast prawną kwalifikację tych ustaleń.

Wnioskodawca, urodzony w dniu 7 sierpnia 1950 r., wniosek o emeryturę złożył w dniu 26 czerwca 2000 r., wskazując staż ubezpieczeniowy wynoszący 26 lat, 3 miesiące i 12 dni okresów składkowych oraz 4 lata, 2 miesiące i 21 dni okresów nieskładkowych. Pracę nauczycielską wykonywał przez 16 lat, 11 miesięcy i 24 dni w Zespole Szkół Zawodowych w S. jako nauczyciel fizyki, a według świadectwa pracy stosunek pracy „ustał w trybie art. 23 ustawy - Karta Nauczyciela w wyniku przejścia na emeryturę”. W okresie od dnia 8 czerwca 1990 r. do dnia 29 października 1998 r. wnioskodawca był w Urzędzie Miasta i Gminy w T. zatrudniony na stanowisku zastępcy burmistrza, a następnie burmistrza. Stosunek pracy został nawiązany na podstawie wyboru i rozwiązał się z upływem kadencji wskutek wygaśnięcia mandatu. Jako burmistrz wnioskodawca od przejęcia szkół z dniem 1 stycznia 1993 r. przez samorząd terytorialny sprawował nadzór nad działalnością szkół oraz innych placówek oświatowych w zakresie spraw finansowych i administracyjnych. W tym czasie powód korzystał w Zespole Szkół Zawodowych w S. z bezpłatnego urlopu.

Prawo do emerytury przewidzianej w art. 88 ust. 1 i 1a ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2003 r. Nr 118, poz. 1112 ze zm.) jest uzależnione od równoczesnego spełnienia przez nauczyciela trzech warunków: posiadania 30-letniego okresu zatrudnienia, posiadania w ogólnym stażu co najmniej 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze oraz rozwiązania stosunku pracy na swój wniosek lub w okolicznościach wskazanych w art. 20 ust. 1, 6 i 7 Karty. Poza sporem pozostaje, że wnioskodawca spełnił pierwszą i trzecią z wyżej wymienionych przesłanek. Jeśli chodzi zaś o udowodnienie posiadania 20 lat pracy w charakterze nauczyciela, to w ocenie Sądu warunek ten nie został spełniony. Pracownik samorządowy, zatrudniony na stanowisku burmistrza nie należy bowiem do osób wskazanych w art. 91a i 91b ustawy - Karta Nauczyciela, albowiem urząd miasta (gminy) nie jest urzędem administracji rządowej, a sprawowany nadzór nad szkołami nie stanowi nadzoru pedagogicznego. Zauważyć również należy, że zajmowane przez wnioskodawcę stanowisko burmistrza nie wymagało kwalifikacji pe-

dagogicznych. Zdaniem Sądu nie może jako okres pracy w szczególnym charakterze zostać również potraktowany okres wojskowego przeszkolenia wnioskodawcy, które przypadało od dnia 4 grudnia 1973 r. do dnia 23 czerwca 1974 r., albowiem w tym czasie nie wykonywał on czynności związanych z pracą nauczycielską. Nie zmienia to jednak faktu, że okres wojskowego przeszkolenia należy uwzględnić jako okres składkowy.

Kasację od całości powyższego wyroku wniósł ubezpieczony, zarzucając naruszenie prawa materialnego - art. 88 i art. 91c ustawy - Karta Nauczyciela w związku z art. 174¹ § 2 k.p., wyrażające się w uznaniu, że „wynikająca z ww. przepisów wliczalność dotyczy uprawnień należnych w sferze prawa pracy, a nie odnosi się do warunków nabywania prawa do emerytury, podczas gdy prawidłowa wykładnia powyższych przepisów prowadzi do wniosku, iż uprawnienia pracownicze objęte przepisem art. 174¹ § 2 k.p. obejmują przede wszystkim prawo do wcześniejszej emerytury, tzw. emerytury bez względu na wiek.” Ponadto zarzucił on naruszenie § 4 uchwały nr 135 Rady Ministrów z 31 maja 1974 r. w sprawie szczegółowych uprawnień osób objętych szkoleniem wojskowym studentów (M.P. Nr 22, poz. 128) na skutek przyjęcia, że przepis ten nie ma zastosowania w niniejszej sprawie, podczas gdy prawidłowa jego wykładnia z uwzględnieniem zasady ochrony i respektowania praw słusznie nabytych nakazuje stosować go w niej. Na tej podstawie skarżący domagał się zmiany kwestionowanego orzeczenia, względnie jego uchylenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja podlega oddaleniu, ponieważ nie ma usprawiedliwionych podstaw. Istota sporu sprowadza się w zasadzie do odpowiedzi na pytanie, czy okres pracy na stanowisku burmistrza lub jego zastępcy, jak również okres odbywania wojskowego przeszkolenia studentów może być - wskutek przyjęcia swoistej fikcji prawnej - uznany za okres pracy nauczycielskiej w rozumieniu art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela. Bezsporne było, że wnioskodawca udowodnił 16 lat, 11 miesięcy i 24 dni pracy w zawodzie nauczyciela. Nie uwzględniono mu natomiast okresu od dnia 8 czerwca 1990 r. do dnia 29 października 1998 r., w którym wnioskodawca był zatrudniony jako zastępca burmistrza, a następnie burmistrz Miasta i Gminy T. oraz okresu wojskowego przeszkolenia studentów od dnia 4 lipca 1973 r. do dnia 23 czerwca 1974 r.

Już na wstępie zauważyć trzeba, że uprawnienie do przejścia na emeryturę w obniżonym wieku nie przysługuje wyłącznie tej grupie zawodowej. Przewidziane jest ono również dla innych grup zawodowych, wskazanych w art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.). Wspólną cechą tych regulacji jest uzależnienie nabycia prawa do wcześniejszego świadczenia od wykonywania określonego rodzaju pracy przez czas wskazany w ustawie. Ustawodawca nie nawiązuje zatem do miejsca zatrudnienia, ale do jego charakteru. Oznacza to, że w przypadku nauczyciela, powinien on wykazać dwudziestoletni okres pracy, w okresie którego wykonywał obowiązki, o których mowa w art. 6 Karty Nauczyciela, a w szczególności zadania dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze związane z powierzonym mu stanowiskiem nauczyciela. Tymczasem wnioskodawca był zatrudniony jako zastępca burmistrza, a następnie burmistrz. Rodzaj pracy wykonywanej przez wnioskodawcę nie pozwala na przyjęcie, że w zakresie jego obowiązków mieściły się pozostałe czynności, o których mowa w art. 6 Karty Nauczyciela. Okoliczność sprawowania przez niego (jako burmistrza) nadzoru nad działalnością szkół i placówek oświatowych po ich przejęciu przez samorząd terytorialny nie zmienia faktu, że nie wykonywał on pracy nauczycielskiej w rozumieniu Karty Nauczyciela. Chybiona jest również argumentacja ubezpieczonego, że w okresie sprawowania urzędu zastępcy burmistrza, a następnie burmistrza, pozostawał na urlopie bezpłatnym u dotychczasowego pracodawcy, co zgodnie z art. 174¹ § 2 k.p. podlega wliczeniu do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze u dotychczasowego pracodawcy. W trakcie wykonywania pracowniczego zatrudnienia mamy zatem do czynienia z równoległym istnieniem dwóch stosunków prawnych: stosunku pracy oraz stosunku ubezpieczenia społecznego, które wprawdzie są ze sobą funkcjonalnie powiązane, lecz podlegają reżimowi dwóch różnych gałęzi prawa, to znaczy prawa pracy i prawa ubezpieczeń społecznych. Treść art. 174¹ § 2 k.p. ma zatem znaczenie wyłącznie dla oceny uprawnień pracownika wobec pracodawcy, a więc związanych z istnieniem stosunku pracy, albowiem ustawodawca nie użył tam wyrażenia „od którego zależą uprawnienia emerytalne”, które mogłoby wskazywać na konieczność uwzględnienia takiego okresu przy ustalaniu uprawnień do świadczeń z tytułu ubezpieczeń społecznych, ale wyraźnie wskazał na uprawnienia pracownicze wobec dotychczasowego pracodawcy. Rozszerzenie zakresu stosowania niniejszej normy prawnej na przypadki związane z ustalaniem prawa do wcześniejszej emerytury jest zatem nieuz-

sadnione. Już na marginesie wskazać trzeba, że uprawnienie do wcześniejszej emerytury jest swoistym przywilejem przysługującym osobom, które przez określony czas wykonywały pracę w tzw. szczególnych warunkach lub charakterze. Uznanie pracy burmistrza za tego typu pracę wymagałoby zatem bezpośredniej regulacji ustawowej, której w tym przypadku nie ma.

Podobny problem dotyczy uznania okresu studenckiego przeszkolenia wojskowego, na co prawidłowo wskazał w uzasadnieniu Sąd Apelacyjny. Kasacyjny zarzut naruszenia § 4 uchwały nr 135 Rady Ministrów z 31 maja 1974 r. w sprawie szczegółowych uprawnień osób objętych szkoleniem wojskowym studentów nie jest uzasadniony, albowiem uchwała ta utraciła moc w dniu 1 września 1979 r., a organ rentowy wydaje decyzję biorąc pod uwagę stan prawny obowiązujący w dniu jej wydania. Dlatego zastosowanie znajdował w tym przypadku art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z którym okres odbywania czynnej służby wojskowej w Wojsku Polskim lub okresy jej równorzędne albo okresy zastępczych form tej służby stanowią okresy składkowe. Norma ta nakazuje zatem okres przeszkolenia wojskowego po studiach uwzględniać jedynie w ogólnym stażu emerytalnym jako okres składkowy, ale nie jako okres pracy w szczególnym charakterze nauczyciela.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹² k.p.c. orzekł jak w sentencji.

=====